

Saksframlegg

Klimagassreducerende tiltak i masseforvaltningen i Indre Østfold-regionen

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Kai Einar Roterud		26/60

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
	Plan- og bygningsutvalget	PS	
	Formannskapet	PS	

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Sammendrag

Kommunene i Indre Østfold-regionen har, i samarbeid med Marker, Rakkestad og Skiptvet kommuner samt Østfold fylkeskommune, gjennomført et prosjekt for å utrede hvordan masseforvaltningen i regionen kan bli mer klimavennlig og ressurseffektiv. Bakgrunnen er at store mengder jord- og steinmasser flyttes i forbindelse med bygg- og anleggsvirksomhet, og at transport og deponering av masser står for en betydelig del av klimagassutslippene knyttet til massehåndtering.

Prosjektet har kartlagt massestrømmer og vurdert tiltak som kan redusere transport, øke gjenbruk og legge til rette for mer sirkulære løsninger. Utredningen er gjennomført med støtte fra Miljødirektoratets Klimasats-ordning og medfinansiering fra Østfold fylkeskommune. Ekstern konsulent, NORSUS, har utarbeidet sluttrapporten.

Sluttrapporten viser at dagens masseforvaltning i stor grad er lineær, med lite sortering og gjenbruk av overskuddsmasser. Rapporten peker samtidig på et betydelig potensial for utslippsreduksjoner gjennom økt gjenbruk, kortere transportavstander, bedre planlegging og mer koordinert håndtering av masser.

Kommunedirektøren vurderer at rapporten gir et viktig kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med klima, sirkulær økonomi, arealplanlegging og bærekraftig samfunnsutvikling i kommunen og regionen.

Bakgrunn for saken

Kommunene i Indre Østfold-regionen har over tid sett et økende behov for bedre kunnskap om håndtering av overskuddsmasser fra bygg- og anleggsvirksomhet. Store mengder jord- og steinmasser flyttes i forbindelse med utbygging, og transport og deponering av masser står for en betydelig del av klimagassutslippene.

På denne bakgrunnen tok Indre Østfold kommune, i samarbeid med kommunene Marker, Rakkestad og Skiptvet, samt Østfold fylkeskommune, initiativ til å utrede hvordan masseforvaltningen i regionen kan bli mer klimavennlig og ressurseffektiv. Formålet har vært å kartlegge massestrømmer og utrede tiltak som kan redusere transport, øke gjenbruk og legge til rette for mer sirkulære løsninger.

For å gjennomføre utredningen ble det søkt om eksterne midler gjennom Miljødirektoratets Klimasats-ordning. Prosjektet fikk innvilget støtte på inntil 300 000 kroner. I tillegg mottok prosjektet 250 000 kroner i medfinansiering fra Østfold fylkeskommune.

Med bakgrunn i prosjektets omfang og behovet for særskilt fagkompetanse ble det gjennomført en anskaffelse av ekstern konsulent. NORSUS har gjennomført kartlegginger, analyser og vurderinger av dagens og framtidige massestrømmer, potensialet for gjenbruk av masser og klimaeffekten av ulike forvaltningsalternativer. Sluttrapporten er nå ferdigstilt.

Saksopplysninger

Sluttrapporten viser at dagens masseforvaltning i stor grad er lineær. Det er lite sortering og gjenbruk av overskuddsmasser, og transport og deponering står for hoveddelen av klimagassutslippene knyttet til massehåndtering.

Analysene peker på et betydelig forventet volum av overskuddsmasser i årene framover som følge av planlagte bolig-, nærings- og infrastrukturprosjekter. Rapporten indikerer samtidig at dagens mottaks- og behandlingskapasitet kan være utilstrekkelig dersom utbyggingen gjennomføres som forutsatt. Dette kan skape et framtidig kapasitetsgap i regionen.

Rapporten viser også at det er mangelfull rapportering og begrenset kunnskap om faktiske massestrømmer i regionen. Dette gjør det krevende å planlegge for framtidige behov for mottak, mellomlagring, behandling og gjenbruk av overskuddsmasser.

Samtidig peker rapporten på et betydelig potensial for utslippsreduksjoner gjennom økt gjenbruk, kortere transportavstander, bedre planlegging og mer koordinert håndtering av masser. Lokale og regionale løsninger for håndtering, mellomlagring og gjenbruk av masser kan gi både klimaeffektive og ressursbesparende gevinster.

Konsulentens anbefalinger

Rapporten peker på flere tiltak som kan bidra til en mer klimavennlig og sirkulær masseforvaltning. Dette omfatter økt sortering, gjenbruk og omsetning av overskuddsmasser, krav til masseforvaltningsplaner i plan- og byggesaker, bruk av krav og tildelingskriterier i offentlige anskaffelser, bedre samordning mellom prosjekter og styrking av kunnskapsgrunnlaget gjennom bedre rapportering og oppfølging av massestrømmer.

I tillegg peker rapporten på behov for mer strukturelle tiltak, som etablering av mellomlagringsarealer, vurdering av behandlingsanlegg og en mer aktiv rolle fra kommunene i koordinering av masseforvaltningen.

Kunnskapsdeling

Et sentralt premiss for prosjektet er at kunnskapen som er utviklet skal ha overføringsverdi til hele regionen og øvrige kommuner i Østfold. Det legges derfor opp til å formidle resultatene gjennom en regional fagsamling hvor kommuner, fylkeskommune og øvrige relevante aktører inviteres til å delta.

Gjennom slik kunnskapsdeling legges det til rette for at erfaringer og anbefalinger fra prosjektet kan tas i bruk i videre planlegging og forvaltning, både lokalt og regionalt. Dette vil bidra til å styrke det faglige grunnlaget for videre arbeid med masseforvaltning, kommuneplanlegging og utvikling av mer sirkulære løsninger på tvers av kommunegrenser og forvaltningsnivåer.

Vurderinger knyttet til FNs bærekraftsmål

Prosjektet vurderes særlig å støtte opp under følgende bærekraftsmål:

Mål 13: Stoppe klimaendringene

Mål 13 handler om å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Prosjektet har en tydelig kobling til dette målet, fordi rapporten viser at transport og deponering av overskuddsmasser står for hoveddelen av klimagassutslippene knyttet til massehåndtering. Økt gjenbruk, kortere transportavstander og bedre samordning mellom prosjekter kan bidra til betydelige utslippsreduksjoner.

Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon

Mål 12 handler om å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Prosjektet støtter opp under dette målet ved å legge til rette for økt sortering, gjenbruk og omsetning av overskuddsmasser. En mer systematisk og planbasert masseforvaltning kan redusere behovet for deponering og bidra til at masser i større grad behandles som en ressurs.

Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn

Mål 11 handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. Prosjektet har relevans for dette målet fordi masseforvaltning må ses i sammenheng med langsiktig arealplanlegging, framtidige utbyggingsstrategier og behov for arealer til mottak, mellomlagring, behandling og gjenbruk av overskuddsmasser.

Mål 9: Industri, innovasjon og infrastruktur

Mål 9 handler om å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Prosjektet bidrar til dette gjennom kunnskapsgrunnlag for mer effektiv og klimavennlig håndtering av masser fra bolig-, nærings- og infrastrukturprosjekter. Rapporten peker blant annet på behovet for bedre samordning mellom prosjekter, mellomlagringsarealer og vurdering av behandlingsanlegg.

Mål 17: Samarbeid for å nå målene

Mål 17 handler om å styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye partnerskap for bærekraftig utvikling. Prosjektet er gjennomført som et samarbeid mellom flere kommuner og Østfold fylkeskommune, og det legges opp til videre kunnskapsdeling

gjennom en regional fagsamling. Dette styrker grunnlaget for felles læring og videre regional oppfølging.

Samlet vurderes prosjektet å ha en klar positiv betydning for kommunens og regionens arbeid med klima, sirkulær økonomi og bærekraftig arealutvikling. Prosjektet gir ikke i seg selv bindende tiltak eller direkte gjennomføring, men etablerer et faglig grunnlag som kan brukes i videre planlegging, anskaffelser, planbestemmelser og regional samordning.

Kommunedirektørens vurdering

Kommunedirektøren vurderer at sluttrapporten gir et viktig og etterlenget kunnskapsgrunnlag om dagens og framtidige masseforvaltning i regionen. Selv om analysene er beheftet med usikkerhet knyttet til framtidige utbyggingstakter og datagrunnlag, viser rapporten tydelig at framtidige utbyggingsprosjekter kan generere betydelige mengder overskuddsmasser. Samtidig indikerer analysene at dagens mottaks- og behandlingskapasitet kan bli utilstrekkelig dersom de planlagte arealutbyggingene realiseres.

Rapporten viser samtidig at masseforvaltning er et viktig klimatema. Transport og deponering av overskuddsmasser står for hoveddelen av klimagassutslippene knyttet til massehåndtering, mens økt gjenbruk, kortere transportavstander og bedre samordning mellom prosjekter kan gi betydelige utslippsreduksjoner. Kunnskapsgrunnlaget gir dermed kommunene et bedre grunnlag for å identifisere og prioritere klimatiltak innen bygg- og anleggssektoren.

Kommunedirektøren mener rapporten tydeliggjør behovet for å se masseforvaltning i sammenheng med langsiktig arealplanlegging. Resultatene viser at framtidig håndtering, gjenbruk og disponering av overskuddsmasser ikke kan vurderes isolert fra kommunenes arealpolitikk og utbyggingsstrategier. Kunnskapsgrunnlaget gir derfor et bedre grunnlag for å vurdere hvordan masseforvaltning kan integreres som tema i framtidige kommuneplaner, interkommunale plansamarbeid og regionale planer.

Videre gir rapporten et bedre grunnlag for å vurdere behovet for framtidige arealer til mottak, mellomlagring, behandling og gjenbruk av overskuddsmasser. Dette er særlig viktig fordi kommunene tidligere har hatt begrenset kunnskap om framtidige massevolumer og dermed utfordringer med å dokumentere arealbehov knyttet til slike formål. Rapporten bidrar til å redusere dette kunnskapsgapet og gir et mer faglig fundert grunnlag for framtidige planvurderinger.

Kommunedirektøren vurderer også at resultatene kan danne grunnlag for videre utvikling av planbestemmelser, krav til masseforvaltningsplaner og øvrige virkemidler i plan- og byggesaker. En mer systematisk og planbasert tilnærming til masseforvaltning vil kunne bidra til redusert behov for transport og deponering, økt gjenbruk av ressurser og lavere klimagassutslipp. Arbeidet støtter dermed opp under kommunens klima- og bærekraftsmål, samtidig som det legger til rette for en mer sirkulær ressursforvaltning.

Økonomiske konsekvenser

Saken legges fram som en orienteringssak og innebærer ingen direkte økonomiske forpliktelser for kommunen. Prosjektet er gjennomført med støtte fra Miljødirektoratets Klimasats-ordning og medfinansiering fra Østfold fylkeskommune.

Eventuell videre oppfølging av rapportens anbefalinger, for eksempel knyttet til planarbeid, etablering av mellomlagringsarealer, vurdering av behandlingsanlegg eller andre strukturelle tiltak, må vurderes i egne prosesser dersom dette blir aktuelt.

Klima- og miljøkonsekvenser

Saken har en tydelig positiv klima- og miljørelevans. Rapporten viser at transport og deponering av overskuddsmasser står for hoveddelen av klimagassutslippene knyttet til massehåndtering. Økt gjenbruk, kortere transportavstander og bedre samordning mellom prosjekter kan bidra til betydelige utslippsreduksjoner.

En mer systematisk og planbasert tilnærming til masseforvaltning vil også kunne bidra til mer effektiv ressursbruk og redusert behov for deponering. Dette støtter opp under kommunens arbeid med klima, sirkulær økonomi og bærekraftig samfunnsutvikling.

Konklusjon

Kommunedirektøren anbefaler at saken tas til orientering. Sluttrapporten gir et viktig kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med klima, sirkulær økonomi, arealplanlegging og bærekraftig samfunnsutvikling. Resultatene vil også kunne brukes i dialogen med øvrige kommuner i regionen og relevante regionale myndigheter om videre oppfølging av temaet.